

НАПЯТАЯ «ВУДА ЛЁСУ»

Аляксандр Аўсянікаў – рыбак. Я так зразумеў – рыбак заўзяты. І не толькі таму, што ў хаце ў яго, куды не кінеш вокам, паўсюль рыбка: сырая, вэнджаная, смажаная. Проста пра што ён ні загаварыў, пра што б ні пачаў распавядаць – усё ўрэшце зводзіцца да рыбалкі. І адкуль такая ахвота? Думаў, бацька навучыў. Запытаўся – і аж неяк няёмка зрабілася. Бацькі фактычна не памятае, без яго Сашка вырас. Бацькі разышліся, калі малому мо годзік быў ці два.

– Ат, так, сам па сабе рыбаком стаў, – махнуў рукою Аляксандр і з лёгкім гумарком пачаў распавядаць, як яны ў Афгане... на танку рыбку лавіць паехалі. – Кінулі ў ваду гранату – і тут сом такі ўсплывае.

І не ведаеш, ці верыць такой небыліцы, ці проста ўзяць ды пасмяяцца. Бо толькі што ж расказваў пра іншы афганскі «ўлоў», які ледзьве не каштаваў яму жыцця.

Распавядае Аляксандр пра свой лёс неяк крыху стомлена і абьякава, быццам бы не пра сябе, а пра каго іншага, дабаўляе драбок іроніі, нібыта перцам пасыпае гатовы ўжо прадукт. Атрымліваецца і цікава, і ў адначасці вусцішна. Хочацца ведаць, што далей, а страшнавата.

Надакучыла лепельскаму хлопцу на цагельным заводзе гайкі круціць, і таму рад быў, калі ўрэшце ўвосень семдзесят першага прыйшла позва ў армію. Ён, між іншым, яшчэ падлеткам марыў у мараках хадзіць. І хацеў да арміі паступіць у Севастопальскае вышэйшае ваенна-марское вучылішча. Падвяло рускамоўнае напісанне ўласнага прозвішча. Штосьці там у дакументах «нахамуталі» і яго нават да экзаменаў не дапусцілі. А пасля, калі прыйшоў у ваенкамат, ваенкам кажа: «Ну, што ж, хацеў быць мараком – ідзі на флот». І пайшоў ён на флот, праўда, мараком сухапутным – на два гады ў марскую авіяцыю. Вучэбка – у Нікалаеве, затым служба ў Севераморску-7, а дакладней, у пасёлку Заходняя Ліца. «Засаўцамі» звалі іх, бо працавалі на засакрэчанай апаратуры сувязі, падтрымлівалі сувязь з падводнымі лодкамі, караблямі. Вось не ведаю, ці лавіў рыбку там старшы матрос Аўсянікаў. Не расказваў. Але, мабыць, было не да гэтага, бо лавіць трэба было радыёхвалі.

Пасля войска паспрабаваў змяніць профіль. Вывучыўся на трактарыста-экскаватаршчыка ў Друі. Папрацаваў крыху на экскаватары – і сумна стала хлопцу ў зямлі капацца. А тут яшчэ жаніўся, кватэра патрэбна была. Плюнуў ды пайшоў у Бароўку ў ракетчыкі. Паслалі вучыцца на прапаршчыка ў Самарканд, і кватэру хутка далі – толькі службы. І на службе было не маркотна. Былі на розных палігонах, прынамсі, у Капусціным Яры, удзельнічалі ў пусках ракет. Аднак жа, хто такі вайсковец? Чалавек, лёс якога самому не належыць. Твой лёс заўсёды «на кручку» – ты служыш Радзіме.

Прышла разнарадка на Афганістан. І паехаў Аўсянікаў «у загранкамандзіроўку» на два гады два месяцы і чатырнаццаць дзён. Быў сувязістам. Наладжвалі сувязь з палком, дывізіяй, арміяй. А неўзабаве начальнік сувязі батальёна загінуў, і Аляксандр заняў яго месца. У баях былі пастаянна. Аднойчы калона ішла праз Саланг, нарваліся на «духаў». У такіх выпадках, як правіла, падрываюць першую і апошнюю машыны. Амаль да вечара «палівалі» іх з гранатамётаў. А яны адстрэльваліся. Вось тут і «злавіў» Сашка выбуховую хвалю, якая ледзьве не адправіла яго на той свет. Сярожка з Піцера (ужо і прозвішча яго не памятае) падхапіў, захінуў непрытомнае цела.

Пасля Аляксандр назаве сына Сяргеем – у гонар таго, піцёрскага... Пратрымаліся, пакуль нашы «вартушкі» не прыляцелі ды не параўнялі крыху горы. А было і яшчэ горш, калі ў памятны дзень, 9 мая, раптам прыляцеў наш самалёт і... пабамбіў батальён. І ахвяры былі. Хтосьці там нешта з картамі наблытаў. На вайне як на вайне. Бомба ўпала, можа, за паўтара метра ад БТРа, дзе сядзеў Аляксандр, і – не разарвалася. Вось гэта быў, напэўна, самы шчаслівы «ўлоў» ...

З Афганістана прыехаў у восемдзесят пятым. Жнівень, усе купаюцца, а яму зябка ў ваду зайсці. Зразумела, не тая гарачыня... Вярнуўся без баявых узнагарод. Пасля кантузіі да «Чырвонай зоркі» прадстаўлялі, штаб адмовіў – трэба, маўляў, каб быў мёртвы ці паранены. Аляксандр з іроніяй прыгадвае, як яшчэ па дарозе на вайну сустрэў знаёмага штабіста. Той узрадаваўся:

«Заставайся ў нас, мы табе і «зорку» неўзабаве прышпілім». Як усё проста! А на вайне ўжо не было часу дбаць пра ўзнагароды. На вайне як на вайне. На афганскім фота Аляксандр напісаў: «Дні мае ў Афганістане дзеля шчасця чужых людзей».

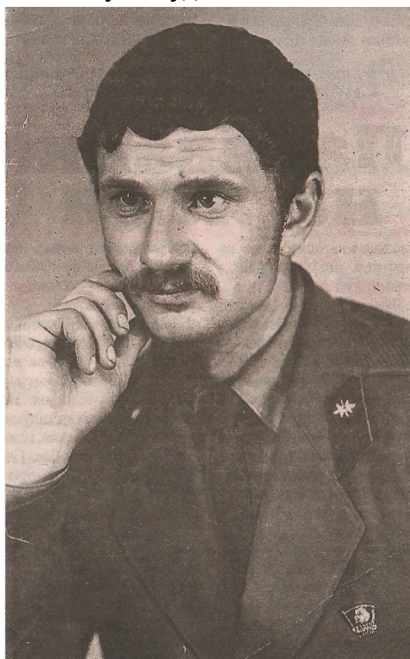
А потым ён «палавіў рыбку» і ў Прыпяці – у восемдзесят сёмым. Зноў разнарадка прыйшла – на Чарнобыль... Цікава, што пасля Афганістана мог трапіць у Германію, ды начальства паслала іншага. Куды табе, маўляў, ты ж толькі з замежнай камандзіроўкі.

А вось у Чарнобылі аказаўся вельмі дарэчы. І зноў ён у камандзірах. Старшына роты дэгазацыі і дэактывацыі. Спачатку ў Брагіне, Хойніках, Ветцы, затым у Свяцілавічах. Мылі дамы, вывозілі радыеактыўны грунт, праводзілі дэактывацыю ў школах, бальніцах. Працавалі, вядома, у рэспіратарах, масках – у поўных даспехах. І рэспіратар, і пот, і пыл, і ў горле напачатку садніла, затым прывыклі. Але не да ўсяго можна прывыкнуць. Проста было неверагодна бачыць, як побач дзеці шлёпалі босыя па лужах, гулялі ў пяску. Мясцовыя дзівіліся, казалі, раней яблыкі такія маленькія раслі, а зараз...

Гэтую, новую, вайну ніхто не бачыў і не чуў, але ж яна была не меней жажлівай. Аляксандр выдаваў хімабарону, прадукты вазіў у тэрмаках. Быў і ў Чарнобылі. Фатаграфаваліся мала, бо фотаапараты пазабіралі яшчэ пры заездзе. Сто дваццаць чалавек іх было. Аляксандр кажа, што гэта былі надзвычай прыстойныя і самаахвярныя людзі. Ні п'янак, ні парушэнняў – нічога. І адпачынку таксама амаль што не было. Хіба ў вольны час маглі палавіць рыбку ў Прыпяці. Як не палавіць! Адно задавальненне – ляшчы, язі браліся, а ў копанках – спрытныя карасікі.ловіш – і адпускаеш... Змяніў Аляксандра пасля таксама прапаршчык з Бароўкі. Дык яго ўжо няма ў жывых... І на Цаліне Аляксандр рыбку палавіў, калі ў семдзесят шостым ездзіў у Растоў-на-Доне на ўборачную. Прама з Дона цягаў серабрыстую. На Цаліне запомніў працу ад цямна да цямна, высокія ўраджаі і кіно... на тэрыторыі турмы, якое хадзілі глядзець да «зэкаў».

Рыбакі, звычайна, любяць пахваліцца ўловам, часта перабольшваюць. Тут Аляксандр нетыповы, ён заўсёды любіў і любіць толькі праўду. Можна, таму часта аказваўся, як кажуць, «не ко двору». І кідаў яго лёс, і матаў, і на кручок чапляў, як тога шчупака. Самым вялікім яго ўловам, апрача афганскага сама, кажа, былі лешч на тры семсот і шчупак на два шэсцьсот.

Няпраўда. Самым багатым яго ўловам ёсць трое дзяцей і трое ўнукаў, старэйшаму з якіх ужо дваццаць адзін. Глядзіш, неўзабаве Аляксандр «уловіць» і праўнука. А самым вялікім рыбацкім шчасцем – цікавы і годны лёс, які хоць і заносіў Аляксандра ў жыццёвы вір, але ж і заўсёды выштурхоўваў зноў да жыцця. Відаць, не налавіўся яшчэ чалавек шчасця спаўна і не злавіў сваёй самай галоўнай удачы.

Уладзімір МІХНО.

На здымках: Аляксандр Аўсянікаў на розных этапах жыцця.

Фота з сямейнага архіва.